

Ni una lira per als partits italians

El finançament dels partits polítics a ha estat i continua essent motiu de discussió a Itàlia. Fins al punt que es va convocar un referèndum per canviar la llei. Però la voluntat dels italians de nou no ha estat del tot assumida pels seus polítics.

La història dels referèndums italians ha entrat en el capítol de les peculiaritats d'un país capaç de ser tan creatiu com complicat. Mirant enrere, la majoria de les desenes de referèndums convocats durant la Primera República no van pas servir per demanar el parer popular sobre una qüestió important, sinó més aviat per pressionar un Parlament incapaç de reaccionar amb rapidesa a les demandes socials. És el cas, per exemple, del referèndum sobre el finançament dels partits polítics, que va aconseguir de fer canviar la llei, però en el sentit contrari d'allò

que havien manifestat els electors.

La polèmica sobre el finançament dels partits polítics s'obria l'any 1992 amb l'huracà aixecat per l'operació Mans Netes contra un sistema de corrupció (conegut per Tangentòpoli) que ja feia cinquanta anys que durava. Cap país europeu no ha viscut un esfondrament tan general del món polític per casos de corrupció, amb el resultat que gairebé tots els partits tradicionals van desaparèixer o es van haver de renovar: la Democrazia Cristiana, el Partit Comunista, el Partit Socialista, el Partit Liberal, el Partit Socialdemòcrata i al-

guns més de menor pes parlamentari.

Enmig del monumental descrèdit que a partir de llavors va començar a colpejar una classe política encara avui en hores baixes, el Partit Radical de Marco Panella i alguns parlamentaris més van aconseguir fer aprovar un referèndum sobre el finançament públic dels partits. I, com no podia ser d'altra manera en aquell moment, els italians van respondre-hi amb un "no". A partir d'aquí comença la telenovel·la financera, que acaba de tenir un nou episodi prou suculent. El Parlament va aprovar el març denguany una nova llei per al finançament de la política, que havia de fer girar full a una situació considerada "escandalosa" per líders de grans partits com l'Aliança Nacional postfeixista de Gianfranco Fini —a l'oposició—, els Demòcrates per l'Oliviera de Romano Prodi o per polítics amb un gran pes electoral, com el senador pel centre-esquerra Antonio di Pietro, que quan era magistrat va contribuir decisivament a destapar el sistema de corrupció de la Primera República.

El mecanisme de finançament, considerat inacceptable per aquests polítics, preveia, des de l'any posterior al referèndum (1996), les contribucions voluntàries dels ciutadans per mitjà de la declaració de renda. Així, aquests últims tres anys, qui volia finançar els partits havia de fer una creu en la casella del 4 per mil, tot i que no podia precisar a quin partit els volia destinar. Si l'estat no era "capaç" de fer els càlculs abans d'acabar l'any, una clàusula de la llei

El senador de centre-esquerra Antonio Di Pietro. Ell era un dels polítics més crítics amb l'antic sistema de finançament dels partits.

ARXIU / EFE

preveia el lliurament automàtic de 110.000 milions de lires (aproximadament 10.000 milions de pessetes) anuals al finançament total. I això és el que es va fer els anys 1996, 1997 i 1998.

Però aquest tercer any va ser definitiu. L'oposició demanava insistentment al govern que fes públiques les dades de les contribucions voluntàries dels ciutadans, però el ministre de Finances va reiterar durant tres anys que els càlculs eren massa "complicats". En definitiva, segons Antonio Di Pietro l'estat no volia admetre que els ciutadans no han donat "ni una lira a la política".

Embarcats, doncs, en una campanya tantes vegades carregada de demagògia —a les protestes dels parlamentaris no seguia pas per força el rebuig del finançament públic—, el mes de març passat el Parlament va enllestir una nova llei de resultats molt més sorprenents que un simple canvi, a l'estil guepardia que Tommaso di Lampedusa havia exposat com el costum de canviar-ho tot perquè en realitat res no canviés. La nova llei, doncs, no solament no disminueix les quantitats que van a parar a mans dels partits, ans les augmenta. De primer es calculaven multiplicant 1.600 lires (unes 130 pessetes) per habitant per a les eleccions legislatives; 1.200 lires (unes 100 pessetes) per habitant per a les regionals; i 800 lires (unes 65 pessetes) per habitant per a les europees. Ara, en el cas de totes tres convocatòries, es multipliquen 4.000 lires (unes 360 pessetes) per ciutadà. Tenint en compte que Itàlia té gairebé 57 milions d'habitants, el finançament, a partir de l'any en curs, duplicarà i més la suma que establia la llei anterior, a banda d'importants descomptes fiscals per als partits.

La llei que legitima el finançament públic de la política va ser aprovada amb els vots favorables del centre-esquerra governamental, els comunistes i els independentistes del nord, adduint que a tot Europa els partits es financen de les arques de l'estat. El problema del crèdit del món polític és un altre, han admès, però el fet és que, una vegada més, hom va recórrer a

La nova llei per finançar els partits sembla un gir guepardia de Tomaso di Lampedusa: canviar-ho tot perquè res no canviï.

la consulta popular pel costum d'obrir el debat públic i forçar decisions, i potser la pregunta als electors hauria d'haver estat una altra.

Trencar amb els antics vicis. Es dona el cas que tres moviments polítics que, encara que amb matisos, s'han manifestat contra el sistema vigent per al finançament públic dels partits, acaben d'erigir-se com a grans vencedors de les eleccions europees del 13 de juny. Es tracta dels radicals d'Emma Bonino, els demòcrates de Romano Prodi i Força Itàlia de Silvio Berlusconi.

Són aquestes les tres forces que l'electorat italià ha identificat com el nou en contraposició al vell, un vell que encarna els vicis i defectes de la primera república que no aconsegueix deixar pas a la segona. Els italians estan cansats dels partits tradicionals i de les seves

malifetes, la més rebutjada de les quals ha estat haver-se ficat a la butxaca massa diners, com confirmen dia sí, dia no, els sumaris per corrupció político-financera que la magistratura continua obrint.

De les tres forces citades, el Partit Radical de la comissaria europea Emma Bonino ha estat el més contundent contra el finançament públic de la política. En una de les seves protestes més insistent, els radicals s'han plantat diverses vegades en una plaça de Roma —ciutat de poder— per regalar els diners que l'estat els havia donat "sense el consentiment dels ciutadans". La llista d'Emma Bonino es va presentar per primer cop a les europees i va treure l'espectacular resultat del 8,5% de vots, situant-se com a quart partit d'Itàlia.

Qui també va fer campanya contra el sistema va ser, en primera persona, l'ex-magistrat i avui senador Antonio Di Pietro, personatge de relleu del moviment fundat a principis d'any per Romano Prodi, Els Demòcrates per L'Olivera. De l'ex-magistrat i símbol de Mans Netes contra la corrupció són les campanyes contra el finançament "vergonyós" que existia en els últims anys. Val a dir, però, que les seves protestes no van servir de gaire. I malgrat tot, gràcies també a Di Pietro els Demòcrates van obtenir un 7,7% de vots el 13 de juny passat.

Finalment, Força Itàlia ha estat molt més ambigua, però en un període es va afegir a la protesta contra la llei de finançament de partits que va ser elaborada pels seus opositors de centre-esquerra al govern. El líder de FI, Silvio Berlusconi, va admetre —amb la ingenuïtat que de vegades el caracteritza— que ell no necessitava el finançament perquè ja era ric.

Després, però, va canviar d'opinió: si no prenia la part que li tocava, seria criticat precisament perquè té una fortuna milionària. Berlusconi continua essent considerat "molt simpàtic", diuen les enquestes, pel 25,2% d'italians que el van votar a les darreres eleccions europees.

Cristina Rius (Roma)

Emma Bonino també s'ha mostrat molt contrària al finançament públic dels partits. Bonino es va presentar per primer cop a les europees i va treure un resultat espectacular, un 8,5% dels vots que la situen com a quart partit d'Itàlia.